

**CENTRUM
EUROPY
WSCHODNIEJ**

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Walenty Baluk

Wybory prezydenckie w Azerbejdżanie 9 X 2013

KOMENTARZE / POLITYKA

**Nr 5
2014**

Copyright © Centrum Europy Wschodniej UMCS

REDAKCJA NAUKOWA:

Prof. dr hab. Walenty Baluk

Dr Nadia Gergało-Dąbek

OPRACOWANIE GRAFICZNE:

Mgr Barbara Targońska

WYDAWCA:

**Centrum Europy Wschodniej
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie**

ul. Zana 11, 20-601 Lublin,
tel. (+48) 81 537 64 04; tel./faks (+48) 81 537 64 61
biuro@centrum.umcs.pl
<http://www.centrum.umcs.pl>

KOMENTARZE / POLITYKA / Nr 5

Walenty Baluk

Wybory prezydenckie w Azerbejdżanie 9 X 2013

LUBLIN, styczeń 2014

Chęć udziału w rywalizacji o fotel prezydenta wyraziło 21 osób, natomiast Centralna Komisja Wyborcza (CKW) zarejestrowała jedynie 10 pretendentów. Urzędującą głowę państwa Ilchama Alijewa zgłosiła partia Nowy Azerbejdżan. Swoich kandydatów wsparły również Narodowa Rada Sił Demokratycznych (D. Gasanli), partie „Umid” (I. Agazade), Ludowy Front Azerbejdżanu (G. Gasangulijew), Sprawiedliwość (I. Ismailow), Socjaldemokratyczna Partia Azerbejdżanu (A. Alizade), Narodowy Ruch Odrodzenie (F. Gulijew), Współczesny „Musafat” (Ch. Gadżijew) i Demokratyczna Partia Azerbejdżanu (S. Mamedow). W gronie partyjnych pretendentów do prezydenckiego fotela znalazł się jeden kandydat niezależny (Z. Orudż)¹.

Narodowa Rada Sił Demokratycznych najpierw poparła kandydaturę Rustama Ibragimbekowa, znanego pisarza i scenarzystę radzieckiego i azerbejdżańskiego. Jednak Centralna Komisja Wyborcza odmówiła rejestracji motywując to podwójnym obywatelstwem znanej postaci. Rezygnacja artysty z rosyjskiego obywatelstwa nie rozwiązała problemu, dlatego siły demokratyczne musiały wystawić inną kandydaturę².

W trakcie kampanii wyborczej Publiczna Kompania Radiowo-Telewizyjna zgodnie z decyzją CKW zorganizowała debatę kandydatów, w której nie uczestniczył osobiście urzędujący prezydent. Reprezentujący głowę państwa Ali Achmedow podkreślił, że prezydent przedstawił program wyborczy dla silnego przywódcy w silnym państwie. W okresie kolejnej kadencji PKB na jednego mieszkańca ma wzrosnąć z 7,5 tys. USD do 12,7 tys. USD, powstaną nowe miejsca pracy, zmniejszy się zależność gospodarki od eksportu surowców energetycznych, wzrosną pensje i świadczenia w sferze budżetowej, zaś kredyty hipoteczne będą bardziej dostępne.

Kandydat sił demokratycznych Dżamil Gasanli również obiecał kilkakrotny wzrost wypłat pracownikom sfery budżetowej, zmniejszenie oprocentowania kredytów hipotecznych oraz częściowe umorzenie odsetek dla osób już spłacających takie zobowiązania, a także walkę z korupcją i obniżenie opłat komunalnych.

Lider Partii „Sprawiedliwość” Iljas Ismailow nawoływał do szybkiego rozwiązania sprawy okupacji przez Ormian Górskiego Karabachu. W tym celu proponował podjęcie działań na rzecz realizacji rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz odstąpienie od wiodącej roli OBWE w sprawie uregulowania konfliktu. Pomimo tego kandydat zadeklarował walkę z korupcją na najwyższym szczeblu oraz przeprowadzenie reform ustrojowych celem urzeczywistnienia zasady trójpodziału władzy. Konieczność takiej reformy podkreślał również przedstawiciel Ludowego Frontu Azerbejdżanu, postulując przejście do parlamentarnej formy rządów. Lider Demokratycznej Partii Azerbejdżanu S. Mamedow zapowiedział powołanie rządu koalicyjnego. Kandydat Narodowego Ruchu Odrodzenie zwracał szczególną uwagę na wyzwolenie terenów okupowanych i walkę z korupcją. Z kolei przewodniczący partii Współczesny „Musafat” Ch. Gadżijew krytykował kandydata sił demokratycznych, oskarżając go o zdradę interesów

¹ ЦИК Азербайджана утвердил итоги президентских выборов, <http://www.rg.ru/2013/10/17/vibory-siteanons.html>

² СМИ: сценарист "Белого солнца пустыни" отказался от гражданства РФ, <http://ria.ru/world/20130705/947861240.html>

narodowych. Interesującym jest to, że jedyny kandydat niezależny zapowiedział kontynuację polityki Giejdara Alijewa³.

W połowie 2013 roku badania opinii publicznej prowadzone na zlecenie Azerbejdżańskiego Stowarzyszenia Demokratycznych Dziennikarzy (finansowane przez The Black Sea Trust – the Regional Cooperation, BST, German Marshall Fund) wykazały, że ponad 57% społeczeństwa jest niezadowolona z niskiego poziomu demokracji, a ponad 63% respondentów oczekuje zmian politycznych i ekonomicznych. Kandydata obozu władzy gotowych było poprzez 31,7% badanych, zaś 61,4% deklarujących udział w wyborach preferowała lidera opozycji. Liderem sondaży przedwyborczych był Isa Gambar – 23,4%, na drugiej pozycji uplasował się Ilcham Alijew – 20,6%, a na trzecim miejscu Rustam Ibragimbekow – 12,6%⁴. Powyższe dane wskazują, że w gronie opozycji pojawiły się osoby mogące pokonać w uczciwej rywalizacji urzędującą głowę państwa.

Część partii opozycyjnych dążąc do odsunięcia od władzy I. Alijewa powołała do życia Narodową Radę Sił Demokratycznych, na czele której stanął znany artysta Rustam Ibragimbekow. Interesującym jest to, że na stanowisku lidera opozycji otrzymał on wsparcie od Isy Gambar, przewodniczącego Partii „Musafat”⁵. Lider sił demokratycznych automatycznie został zgłoszony jako wspólny kandydat z ramienia opozycji. Obóz rządzący wykorzystując pretekst podwójnego obywatelstwa wyeliminował potencjalnego konkurenta o wysokim poparciu i zaufaniu społecznym. W ten sposób w gronie pretendentów nie było osoby mogącej zagrozić pozycji urzędującemu prezydentowi. Dlatego według kolejnych sondaży (The European Centre for Survey Research, UK) pod koniec września 2013 roku na Ilchama Alijewa gotowych było głosować ponad 88% respondentów⁶.

³ В Азербайджане завершились теледебаты кандидатов в президенты, <http://www.kavkazuzel.ru/articles/231169/>

⁴ Избиратели ждут перемен, показывают результаты социологического опроса «Демократия и Президентские Выборы в Азербайджане 2013», <http://www.turan.az/public/urgentf/elct/election-2013-ru.htm>

⁵ В Азербайджане обнародован состав Национального совета демократических сил, <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/225373/>

⁶ 7% населения Азербайджана проголосует за Ильхама Алиева – Центр изучения общественного мнения, <http://1news.az/politics/20130927090016700.html>

Tabela 1. Wyniki wyborów prezydenckich w Azerbejdżanie 9 X 2013

Kandydat	Partia	Głosy	%
Ilcham Alijew	Nowy Azerbejdżan	3126113	84.54
Dżamil Gasanli	Narodowa Rada Sił Demokratycznych	204642	5.53
Igbał Agazade	Umid	88723	2.40
Gudrat Gasangulijew	Partia Ludowego Frontu Azerbejdżanu	73702	1.99
Zachid Orudż	Niezależny	53839	1.46
Iljas Ismailow	Sprawiedliwość	39722	1.07
Araz Alizade	Socjaldemokratyczna Partia Azerbejdżanu	32069	0.87
Faradż Gulijew	Narodowy Ruch Odrodzenie	31926	0.86
Chafiz Gadżijew	Współczesny Musafat	24461	0.66
Sardar Mamedow	Demokratyczna Partia Azerbejdżanu	22773	0.62

Źródło: Centralna Komisja Wyborcza Azerbejdżanu, <https://www.infocenter.gov.az/e-services/prezident2013.aspx?i=3>

Frekwencja wyniosła ponad 72% uprawnionych do głosowania. Ilcham Alijew zwyciężył już w I turze, zdobywając ponad 84% poparcia. Kandydat Narodowej Rady Sił Demokratycznych D. Gasanli oświadczył, że nie uznaje zwycięstwa urzędującego prezydenta oraz wezwał swoich zwolenników do protestów. Wiec opozycji w Baku zgromadził około 2 000 osób. Nie wywarło to na rządzących żadnego wrażenia.

Prawidłowego przebiegu elekcji prezydenckiej strzegło 1 200 międzynarodowych obserwatorów z ramienia m.in. OBWE, Rady Europy, UE i WNP. Przedstawiciele OBWE dobrze ocenili samą organizację procesu wyborczego i przebieg głosowania, natomiast wskazali na nieprzestrzeganie zasady równego dostępu wszystkich kandydatów do środków masowego przekazu oraz na ograniczanie prawa obywateli do zgromadzeń i swobodnego wyrażania swoich poglądów. Zastrzeżenia dotyczyły także ograniczania wolności słowa i działalności dziennikarzy krytykujących poczynania władz⁷. Podobnie wybory zostały ocenione przez obserwatorów RE i UE. Z kolei przewodniczący misji WNP Siergiej

Lebiediew oświadczył, że elekcja prezydencka przebiegła w sposób demokratyczny i zgodny z prawem⁸.

Wybory prezydenckie w Azerbejdżanie jedynie częściowo spełniały demokratyczne kryteria. Kandydaci nie mieli równych możliwości prowadzenia kampanii wyborczej, ponieważ urzędujący prezydent posiadał zdecydowaną przewagę w zakresie dostępu do środków finansowych i masowego przekazu. Na początkowym etapie elekcji władzy udało się wyeliminować z rywalizacji osoby mogące zagrozić pozycji Ilchama Alijewa. Z kolei Narodowa

⁷ Zob. REPUBLIC OF AZERBAIJAN PRESIDENTIAL ELECTION 9 October 2013 OSCE/ODIHR Election Observation Mission Final Report, <http://www.osce.org/institutions/110015>

⁸ Президентские выборы в Азербайджане демократичны, объективны и легитимны - Миссия СНГ, <http://www.cis.minsk.by/news.php?id=2124>

Rada Sił Demokratycznych nie wykazała się profesjonalnym działaniem zgłaszając kandydata posiadającego drugie obywatelstwo w sytuacji kiedy prawo tego zabrania. W Azerbejdżanie mogło dojść do rzeczywiście rywalizacyjnych wyborów gdyby opozycja postawiła na Ise Gambarę, przewodniczącą Partii „Musafat”.

Społeczeństwo azerskie pozbawione możliwości rzeczywistego wyboru docenia walory demokracji. Jak pokazują badania opinii publicznej jest ono gotowe do alternacji władzy w ramach demokratycznych wyborów, ale rządzący skutecznie przeciwdziałają takiej możliwości. Wyborcy szczególną uwagę zwracali na kwestie gospodarcze i społeczne, a także problem Górskiego Karabachu.